

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pilartxu Etxabe Zubizarreta

*Gaategiz-
Arteaga,
Bizkaia
(1932-2021)*

Aurkibidea

Biografia

Arteagako Uria auzoko Abostegi baserrian jaio zen 1932. urtean eta beti bizi izan da bertan. Aita bertakoa zuen eta ama Nabarniztik neskame etorritakoa. Umetan eskolara joateaz gain josten ere ikasi zuen. Auzoko batekin ikasi zuen trokatutako eskumuturrak eta orkatilak osatzen eta zeregin horretan ibili izan da beti, jendeari lagunduz. Senarra ere herri berekoa zuen bi seme-alabadun ama honek. Bere lagun [Pilar](#), [Carmen](#) eta [Josune](#) gaz batera egin zitzaion grabaketa.

Gautegiz-Arteagako toponimia jasotzeko grabaketan bere neba [Bitorino](#) gaz batera grabatu genuen.

Zintak

GAU-002

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-09-06
- **Iraupena:** 23 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Bilbao Telletxea, Arantza

GAU-003

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-09-06
- **Iraupena:** 23 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Garmendia, Mirari

GAU-004

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiola, Nerea
- **Data:** 2011-09-06
- **Iraupena:** 12 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiola, Nerea

GAU-005

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-09-06
- **Iraupena:** 80 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Goiria Mendiolea, Nerea

GAU-006

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data:** 2011-09-06
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

GAU-011

- **Proiektua:** Gauegiz-Arteagako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea - Uriarte, Julian
- **Data:** 2018-08-13
- **Iraupena:** 59 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

GAU-012

- **Proiektua:** Gauegiz-Arteagako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k):** Goiria Mendiolea, Nerea - Uriarte, Julian
- **Data:** 2018-08-13
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

Pasarteak

1. Josi, trokatuak sendatu eta lobak zaindu

- **Erref:** GAU-002/002
- **Iraupena:** 0:03:42. **Hasi:** 00:03:14. **Bukatu:** 00:06:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Aitak Aldekoa itsasontzian egin zituen hamazazpi urte sukaldari, opor barik. Amak eraman zion aitari erakustera ume jaioberria Bartzelonara. Pilartxu bost urterekin hasi zen eskolara, hamabost urte ingura arte. Sei urterekin Jaunartzea. Urtebete eman zuen eskolako irakaslearekin esku-lanak ikasten. Hamasei urterekin josten ikastera joan zen; plantxatzen ikastera ere joan zen. 23 urterekin ezkondu zen.

2. Muletaduna muleta gabe bidaltzen du

- **Erref:** GAU-002/003

- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:06:56. **Bukatu:** 00:08:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Amak trokatu zuen orkatila. Berak dena ikasi nahi zuen, oso kurioa baitzen. Hamabost urterekin lorategia zeukan, ia inork ez zuenean. Amari orkatila sendatu zionak irakatsi zion orkatilak, eskuturrak, lepoko minak eta antzekoak sendatzen.

3. Kazetariari sendatu zion orkatila

- **Erref:** GAU-002/004
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:08:28. **Bukatu:** 00:10:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Osasun-zentroak

Laburpena:

Behin kazetari bat Durangoko liburu azokan erori eta min hartuta Galdakaoko ospitalera joan zen. Han bendatu egin zioten eta muletekin bidali zuten etxera, baina baten batek esan zion Arteagan zegoela horrelakoak sendatzen zituen. Joan zitzaion Pilarri eta sendatu zion. Hurrengo egunean artikulua eskaini zion Deia egunkarian, baina ez zitzaion Pilarri gustatu petrikilotzat hartzen zuelako.

Transkripzioa

–Ba, hori, Durangon izen zanian libro egune, edurre ein eban; ta hori periodistie izen zan hori neskiet. Eta ein laprast, ta jausi ein zan. Ta orduen, ba altza eben Galdakanora, ta Galdakanon, ba, han ipintzen eban berak ba zelan lau ordu pasilluen, arrantzaka miñegaz ein ebala eta iñok ez dotsola eitten izen kasurik. Eta gero, ba, ipin tsoien igeltsuen hankiori; igeltsue barik, beste bendie ipintzen dana hori gogorra ta. Ta han esan tsoien, ogon zien batzuk, ba Artian dekozu hori arreglaten deuen. Ta “Nor?” Ta, ba, “Pilar. Zuk esaizu Pilar, ta danak dakidxe, ta trokatute [...]”. Ta etor zan muletakaz. Beran amagaz etor zan, ta ein tsaten... Min eitten da, e... Eitten, min eittten da, ze zuk eitten zu, gogortxu dekozu ta ha gogortxue kendu biher de /bide/ ta. Eta beran amagaz etor zan, ta kendu tsatezen bendak, eta ein tsatezen gauzak, eta, ba, muleta barik jun zan. Ta berak ordun, hurrengo egunien, guk ez gendun jakin ta, “Deia leiduzu?” esan osten, “Pilar”, ta “ez”; ba osue, kara osue, ipinitte: “Amuma Pilar, Arteaga, hace milagros” ipinitte. Baia ez dasten gusta neuri. Ze berak ipintten eban [zeindda] nazen moduen... Horrek eitten deuzienak, masajiek bez, baia zelan esaten tsoien horrerik...

–Senidea: Brujerixe.

–Moduen berak ipini eban...

–Kurandera...

–Kurandera. Hori. Ipintzen eban “La curandera... que cómo llegó a Arteaga” ipintzen eban, “con dos muletas, y que de casa de Pilar salió sin muletas” ta, ipintzen ttuzen berak, baia ez dasten gusta, ba horixe. Ta hurrongo egunien, ba, etor zanian, parkatuteko, ta, o sea ke ein dostezen

berak... Baie ez dasten gusta periodikuen, berak ipini eban forman. Berak ipini baeban zer arreglaten doten, bai.

4. Musutruk sendatzen du

- **Erref:** GAU-002/005
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:10:15. **Bukatu:** 00:11:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Pilarrek ez du titulurik eta profesionalen kexak izan ditu. Baina berak ez du kobratzen, opariak egiten dizkiote. Punta jakin batean egoten da beti kaltea eta hori biguntzeko min egin behar izaten du.

5. Otoitzarekin ordaindu zuten mojek

- **Erref:** GAU-002/007
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:13:00. **Bukatu:** 00:14:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Mojak etorri zitzaizkion Bilbotik; berak ez zienez kobratu, mojek familiaren alde otoitz egingo zutela esan zioten. Astean bertan eskaini zioten lanpostu on bat langabezian zegoen suhiari.

6. Lehen tortikulisak ere sendatzen zituen

- **Erref:** GAU-002/009
- **Iraupena:** 0:00:34. **Hasi:** 00:14:16. **Bukatu:** 00:14:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Lepoko mina sendatzeko, bururaino igurtzi behar du eta min egiten du; oso ezagunei baino ez die sendatzen. Orain hankako bihurrituak baino ez ditu sendatzen.

7. Lorategi ederra beti

- **Erref:** GAU-002/010
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:14:50. **Bukatu:** 00:15:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Harro dago lorategiarekin. Lehen baratzea bai, baina jendeak ez zituan loreak-eta landatzen. Berak bai.

8. Sinistu gabe joan eta sendatuta itzuli

- **Erref:** GAU-002/011
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:15:21. **Bukatu:** 00:16:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:

Handituak sendatzen ere ikasi zuen. Lehenengo urteetan belauniko jartzen zen eta olio eta ozpina erabiltzen zituen. Orain ez. Sinistu gabe ere joaten zaizkio, baina denak itzultzen dira pozik.

9. Aberatsak kolegiara

- **Erref:** GAU-002/013
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:17:47. **Bukatu:** 00:20:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:

Arteagako eskolara joan zen txikitan. Partikularra ere bai. Aberatsak kolegiara joaten ziren, erdikoak partikularra, akademiara eta horrelakoetara, beheragokoak inora ere ez. Mutilak eta neskak eskola banatara joaten ziren. Sukaldari ona ere bada.

10. Gustura ikasi du beti

- **Erref:** GAU-002/014
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:20:23. **Bukatu:** 00:21:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Nesken irakaslea emakumezkoa zen eta mutilena gizona. Eguen (ostegun) arratsaldetan errekreoa zuten, esku-lanak egiten zituzten; asteen behin apaiza joaten zitzaien dotrina irakastera. Arrosarioa esaten ere ikasi zuen.

11. Nesken eskolan maistra, mutilen eskolan maisua

- **Erref:** GAU-003/002
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:04:36. **Bukatu:** 00:06:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Pilarrek hamar urte egin zituen eskolan. Ama Kuban jaiotakoa zuen maistrak.</p>

12. Ezkongai batekin abenturak

- **Erref:** GAU-003/003
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:06:09. **Bukatu:** 00:10:04
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

<p>Ezkongai bat hil berria da. Musu bat ahoan eman zion espero ez zuela!</p>

13. Musurik ez ahoan: ez eta gizonari ere!

- **Erref:** GAU-003/004
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:10:04. **Bukatu:** 00:10:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:

<p>Musuek tripa larria ematen diotela eta ez dio senarrari musurik eman, berak lehorra dela esaten badio ere.</p>

14. Gizonari jarritako penitentzia

- **Erref:** GAU-003/006
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:14:17. **Bukatu:** 00:15:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

Gizonak beti izan zuen pena abadeari kasu egiteaz. Penitentzia ezkondu arte emazteari musurik ez ematea izan zen.

15. Zer egin bazekiten

- **Erref:** GAU-003/007
- **Iraupena:** 0:01:21. **Hasi:** 00:15:20. **Bukatu:** 00:16:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:

Inork ezer argitzen ez bazien ere, bazekiten zer egin. Mezetan pentsatzen egoten ziren gauean zer egin behar zutenaren inguruan

16. Hilerekoa izango zutenik inork esan ez

- **Erref:** GAU-003/008
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:16:41. **Bukatu:** 00:19:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Sexua

Laburpena:

Egungo 13 edo 14 urteko umeek askoz gehiago dakite kontu horietaz beraiek baino.

17. Gizona Arantzazun fraide izandakoa

- **Erref:** GAU-003/009
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:19:17. **Bukatu:** 00:20:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

<p>Gizonak kantuan oso ongi egiten zuen eta ikasle ohi bezela beti Arantzazuko aldizkaria bidaltzen zioten.</p>

18. Abadea pentsamendu txarrei buruz galdezka

- **Erref:** GAU-003/010
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:20:55. **Bukatu:** 00:22:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Pentsamendu txarrak zer ziren ere ez zekitenean galdetzen zieten beraiei buruz aitortzan.</p>

19. Bonbardaketako unea

- **Erref:** GAU-004/004
- **Iraupena:** 0:02:01. **Hasi:** 00:05:13. **Bukatu:** 00:07:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:

Gerra Zibila zelan bizi izan zuten kontatzen dute Carmenek eta Pilarrek.

Bonbardaketa eguna ondo gogoan daukate. Abioiak hirunan-hirunan pasatu ziren Gernikarantz, arrautzak balira bezala bota zituztela dio Carmenek. Alkatea bera ere soloan alperra pasatzen ari zela du gogoan Pilarrek.

20. Espainiako bandera pulpituan

- **Erref:** GAU-004/005
- **Iraupena:** 0:01:58. **Hasi:** 00:07:14. **Bukatu:** 00:09:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Gerra Zibilean nazionalak sartu ostean alkatea aldatu zuten. Hala ere, sasoi hartan, alkatearen papera abadeak betetan zuela diote. Espainiako bandera pulpituan egoten zen. Abadea aldatu zenean, don Pedro heltzerakoan, orduan kendu zuten bandera.

21. Ezkontzak; eztei-bidaia Donostiara

- **Erref:** GAU-004/006
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 00:09:12. **Bukatu:** 00:11:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Zein abadek ezkondu zien aipatzen dute, Carmenek ez du gogoan. Pilartxoren koinata oso dotore joan zen jantzita. Orduko ezkontzan gehienetan etxean bertan ospatzen ziren. Gehienak Donostiara joaten ziren eztei-bidaian.

22. Bartzelonaraino ezin euskaraz egin

- **Erref:** GAU-005/002
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:00:07. **Bukatu:** 00:02:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararekiko sentimendua
- Politika » Euskara eta politika
- Aisia » Oporrak

Laburpena:

Pilartxuren ama behin Kortezubiko Kaltzada baserriko andrearekin joan zen Bartzelonaraino. Ez zekienez gaztelaniaz, euskaraz egiten zuen berba ondoko lagunagaz. Bidaian zehar mutiko batek horrela ez hitz egiteko esan eta berbarik esan barik joan zen Bartzenolaraino. Aita itsasgizona zenez, amak asko bidaiatzen zuen. Pilartxu ere Bartzelonara joan zen eztei-bidaian. Gaztelaniaz ez jakin arren, ama ondo moldatzen zen toki guztietan batetik bestera ibiltzeko. Kataluniarrak beraien hizkuntza euskaldunek baino hobe defendatzen dutela uste dute.

23. Gaztelaniaz ondo ez zekien alkatea

- **Erref:** GAU-005/003
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:02:09. **Bukatu:** 00:04:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Josuneren aitita alkatea zen eta gaztelaniaz ondo ez jakin arren, ondo moldatzen zen. Udaletxeko idazkariak ere kontatu izan die bertako faktura asko zelan zeuden idatzita, "Seis sacos de forlan para Brasilio" esate baterako.

24. Ezkontzako arreo

- **Erref:** GAU-005/006
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:05:55. **Bukatu:** 00:06:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:

Emakume gehienak beltzez ezkontzen ziren. Arreo Mintegiarenean prestatzen zuten, Gernika-Lumon. Izaretan bikotearen abizenak brodatzen ziren. Gerra ostean, askok ezin izan zuten holakorik egin, pobrezia handitu zen-eta.

25. Gerra garaian aitita bi urtez Arjelen

- **Erref:** GAU-005/007
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:06:58. **Bukatu:** 00:08:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gerra garaian, Pilartxuren amak ez zuen jakin bere aita non zegoen bi urtez. Arjelen egon zen. Bere ama Nabarnizekoa zan eta baserriko alaba zenez handik jaso zuen etxerako jatekoa, beharrian askoko garaia izan zen-eta. Gerra garaia ondo gogoan dute Carmenek eta Pilarrek, Pilartxuk ez horrenbeste.

26. Somatenak

- **Erref:** GAU-005/009
- **Iraupena:** 0:00:47. **Hasi:** 00:09:18. **Bukatu:** 00:10:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Somatenak gerra aurreko monarkiaren aldeko polizia zibilak ziren, fusilak eramaten zituzten. Herrian diktaduraren aldeko aldarriak oihukatzen zituzten.

27. Izara zuriak nazionalek herri bat hartzerakoan

- **Erref:** GAU-005/011
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:10:21. **Bukatu:** 00:11:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Nazionalek inguruko herriren bat hartzen zutenean emakumeek izara zuriak ateratzen zituzten abisu moduan.

28. Gautegiz-Arteagan bi afusilatu

- **Erref:** GAU-005/012
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:11:21. **Bukatu:** 00:13:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:

Josunen aita afusilatu egin zuten herriko idazkariarekin batera. Josuneren aitari heriotza-zigorrera zigortu eta gero ilea urdinu zitzaion. Herriko abadea izan ei zen afusilaketan erruduna. Ama umedun zegoen eta pixka bat lehenago semea hil zitzaien. Josunek hiru urte zituen.

29. Abadeak fusilamenduarekin zuen loturaz

- **Erref:** GAU-005/014
- **Iraupena:** 0:03:11. **Hasi:** 00:16:01. **Bukatu:** 00:19:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Aurreko pasartean Josuneren aita afusilatu egin zutela kontatzen dute. Hemen abadeak zer zerikusi izan zuen kontatzen dute.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2025-11-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com